

K R I S T I N A
H I G D O N

**DŽIN,
TERPENTIN,
BARSKA NANA,
RUTVICA**

Prevela
Dubravka Srećković Divković

■ Laguna ■

Naslov originala

Christine Higdon

GIN, TURPENTINE, PENNYROYAL, RUE

Copyright © Christine Higdon, 2023

By arrangement with Westwood Creative Artists Ltd.

Translation copyright © 2024 za srpsko izdanje, LAGUNA

**Canada Council
for the Arts**

**Conseil des Arts
du Canada**

We acknowledge the support of the Canada Council for the Arts for this translation.

Prevod ove knjige pomogao je Kanadski savet za umetnost.

*U spomen na Džoanu Kristal i Džona Tanaščaka,
ljude čak divnije od većine drugih.*

skok preko zmiije otrovnice
kupanje u vreloj vodi
kontrolisani pad niz stepenice
kinin
ražana glavnica
čaj od povratiča
vruća cigla na pupak
plavi kohoš
kleka
koren pamuka
kedrovo ulje
sirup od sene
izmirna
držanje nogu u vrućoj vodi
materičnjak
srdačica
ženska klekovina ili majčina dušica
heklica
žbica bicikla
gumeni kateter
pletaća igla
stezник
slamka iz metle
dvozuba viljuščica
igla za šešir
žica vešalice
džin
terpentin
šolja čaja od barske nane
rutvica

Angus Mekenzi Mili Saderland (Ami)

Rodrik Aleksander

Džon Vilfrid

Džordžina Alis

Viktor

Ajla Kejt

Morag Elizabet

Luelin

Harijet Džin

Rutvica

U mojim grudima, zvuk iznurene laste koja polagano
pada na zemlju.

Tin Man, Sara Vinman

Prolog

Posle tri godine – maj 1925.

Evo dve žene. Jedna od njih je raščepkala tle kraj groba zupcima viljuške. Na tamnosmeđu zemlju izručuje pregršt semenaca. Nešto ranije, kod kuće, zakucana su dva eksera u kolac od kedra, jedan pri vrhu, jedan pri donjem kraju, a između njih je vezan komad baštenskog kanapa. Sada, služeći se kamenom, žena zabija kolac u tle, na pet centimetara od spomenika. U glavi joj je slika: oni cvetovi mirisne grahorice koji će ga za mesec dana oplesti, njihove zelene vitice koje će sezati ka granitnom anđelčiću i obavijati ga mirisnim oblakom ružičaste i ljubičaste boje.

Prati prstom urezana imena – žensko, muško.

„Nije bilo na ovom svetu dvoje koji su se tako voleli“, izgovara.

Na travi, ona druga žena, izuvena, opružena poleduške kao da je i sama spremna za tamnu zemlju, smeje se i prelazi šakama po okruglom brdašcu pod trudničkom keceljom*. Ne otvara oči. „Ala si ti jedan luckast romantik!“

* Široka nabrana košulja, nalik školskoj kecelji ili mantilu, kakvu su dvadesetih godina nosile trudnice preko haljine ili suknje. (Prim. prev.)

Prislonjena bokom uz spomenik, žena s grahoricom se mršti, da li zbog sunca ili zbog tih reči druge žene, ne može se znati. Nju je preplavio bol, tako poznat, tako bezobličan da liči na prašinu: to dvoje voljenih su mrtvi, njihovo dete odvedeno. Kraljev sud je bio istog mišljenja kao i detetovi baba i deda, oholi i nadobudni ljudi: jedino oni raspoložu „*finansijskim i moralnim sredstvima*“ da odgaje dvogodišnje siročće. *Sredstvima*. Ah, tuge: mališanovo lice onog dana kad su ga uzeli, njegova usta nalik razjapljenim raljama iz kojih ne izlazi nikakav zvuk, suze koje naviru ali ne teku, oči mokro plave.

Briše potamnelu viljušku od zemlje i stavlja je u zadnji džep farmerki. „Lakše je tako“, kaže, pa se, ispitavši groblje neužurbanim pogledom, spušta na kolena da bi i sama uronila rukama pod kecelju i prešla njima preko zategnutog stomaka. Odgovor je ritanje bebice, te načas odiže šake, kao što uvek radi, a onda ih opet spušta na toplu kožu. „Zdravo, lepoto moja.“

Škiljenje oka koje se otvorilo, osmeh. „Obračaš se meni ili bebi?“

Leže kraj nje. Ne blizu. Ne predaleko. Prsti se dodiruju, pa se splicu. Nebo je bez oblaka, ptice pevaju, povetarac je blag. Stara keruša je odmah tu nedaleko, njuška ruže nekog pokojnika. Iz samo njoj poznatih razloga, životinja laje, a taj zvuk je vesnik ovog divnog dana. Negde u blizini muče krava, duboko i nezadovoljno.

„Tebi ili bebi...“, odgovara ona sklapajući oči. Udiše proleće. Zar je bitno? Dodiruje tanki zlatni obruč na domalom prstu druge žene. „Udala bih se za tebe.“

„Da se žena uda za ženu?“ Trudnica se s mukom prevrće na onu stranu tela gde joj nije srce i osmehuje se. „Kad na vrbi rodi grožđe.“

Ajla

Mi smo krivicu prebacivale naviše.

Pojedine porodice prebacuju krivicu naniže: mlađa braća i sestre smatraju se odgovornima za svaku razbijenu šoljicu. Za blato razneseno nogama po kući na dan kad su podovi oprani, namazani voskom i uglancani. Za iščezli džemper, podvezicu, čarapu, cipelu, klizaljku, olovku, flašicu s mastilom, vrpca za kosu, pletaću iglu, pečurku za krpljenje, kalem plavog konca, pogačicu, prugastu mentol-bombonu, novčić od pet cenata, broš, knjigu. Za ukradenu drugaricu. (Naročito za ukradenu drugaricu.) U porodicama s mnoštvom dece uvek ima nekog da upreš prstom u njega – naviše, naniže, onamo, ovamo.

Mi smo krivicu prebacivale naviše.

Naš najstariji brat Rodrik počiva na groblju Mauntin vju, dva metra pod zemljom, pa ne mogu da pitam sirotog Rodija kako se toliko dugo nosio s bezočnim optužbama svoje četiri mlađe sestre. Podozrevam da ga to nikad nije previše potresalo. Rodi je bio duša sklona oprostaju. I voleo nas je. Naš sledeći brat po starosti, onaj kog smo zvale Beba Džon i kraj kog niko od nas sem Rodija nije proveo nijedan dan života (a i to je bilo kad je on sam još bio beba), izbegao je sve to. Beba Džon

Bezgrešni, ostavljen u prošlosti, malecni nesrećnik, sahranjen hiljadama kilometara od nas, sa druge strane Atlantskog okeana u Škotskoj. Harijet Džin, najmlađa, imala je tu slobodu da krivicu prebacuje na sve nas, naviješe do samog vrha lestvice – Morag, mene, Džordžinu, Rodija. Ja sam srednje dete. I naviješe i naniže. Sami izračunajte.

Sad smo odrasli, a ipak.

Mislim da me to sopstveni kažiprst tupka po grudima.

A ti? Je li to i tvoj prst: tup, tup, tup?

Čiju sam sudbinu promenila voleći sestrinog muža? Njegovu? Moju? Njenu? Sudbinu neke devojke za pedeset godina?

Nazovite to kako hoćete; ja ću to zvati ljubavnom pričom.

Možda ćete mi oprostiti. Možda ću ja oprostiti sebi. Moćuće je da nema šta ni da se oprašta. Ali ove mi reči urežite u spomenik kad me više ne bude: *Samo da je.*

1922.

Prvi trimestar

Subota, 24. jun

Pola devet ujutru

Ne izlazi iz kola.

Pružna se preko sedišta i otvara suvozačka vrata. „Ajla Me-kenzi?“, izgovaraju njegova usta. Glas mu je prozuckao, čudan. Na glavi nema šešir; on mu počiva na kolenu, drap fedora s jarkoplavom trakom. Kosa mu je, svetla kao i taj šešir, zalizana pomadom. Jedna usamljena kovrdža pada mu niz čelo. Šta joj to govori? Kasnije će znati: ne smeš verovati nepoznatim muškarcima u kolima. Podiže bradu ka njoj, blag trzaj.

Ona ulazi.

On ne može da zna da ona razmišlja o svojim sestrama. Da bi želela da su tu (koliko god da bi to bilo ironično), Džordžina, Morag i Harijet, nagurane u taj automobil koji sada nju nosi na istok, duž Kordove.

Izaći će, razmišlja. Prvom prilikom kad kola budu stala, otvoriće vrata širom i izaći će. Nije prekasno. Još mu ništa ne duguje, ovom čoveku kom ne zna ime.

On uistinu staje. Zaustavlja kola uz ivičnjak. „Zažmurite“, kaže, a ona to pokorno čini. Zatim joj njegov šešir biva stavljen

na glavu, biva joj natučen na oči. Ne vidi ništa. Neće znati kuda ju je odveo.

Voze se dalje.

On će joj uzeti šezdeset pet dolara. Malo će nedostajati da joj uzme život.

Pola šest uveče

„Vidi-vidi koga je nama maca dovukla u kuću!“ Morag gleda na sat. „Čitava dva sata pre vremena.“

„Pa da li da kažem maci da ga opet odvuče iz kuće?“ Tamnokosi muškarac – zovu ga Luelin – uzmiče za dva koraka, s rukama na leđima.

„Nećeš.“ Morag skače iz fotelje i ispušta knjigu – čita *Leto* Idit Vorton; nešto ranije je plakala – pa ga obujmljuje rukama oko vrata. On ne uzvraća zagrljajem, zbog čega mu ona viri preko ramena. „Šta to tu imaš?“

„Ništa što bi tebe zanimalo.“ Njiše se levo pa desno, s poluosmehom, tek mlako je zadirkujući i izbegavajući njene grabežljive ruke. Ovu igru su izvodili već bezbroj puta dosad.

„Daj“, kaže ona.

On vadi flašu. U njoj je džin.

„Muškarac po mom ukusu.“ Ljubi ga, isprva nežno, a potom sa onom svojom glađu.

On privlači ženu u naručje i čvrsto je steže, položivši šake na njene lopatice, više da bi je umirio nego da bi je grlio. Ljubi je u vrat, tek ovlašno, potom spušta bradu na njeno rame. Hoće da promisli. Roletne su dopola navučene. Stan miriše na memlu, kao krevet od prethodne večeri. Posuđe od doručka još je tamo gde ga je jutros ostavio, na radnoj površini u kuhinjici, neoprano. Sto krase mrvice od kolača ili torte i krugovi od kafenih šoljica. Morag čitavog dana nije radila ništa, samo je čitala. On na sekund-dva dopušta sebi pomisao da je njegova

razdraženost (mogla bi biti i ljubomora) opravdana. Ali to mu ne smeta u pravom smislu. Ili makar zna da ne bi trebalo da mu smeta. Dala je otkaz na poslu, kao što bi, po njegovom uverenju, trebalo da urade sve žene koje imaju muža. Šta bi drugo i radila po čitav dan?

„Jesi li se videla danas sa sestrom?“

„S kojom?“, pita ona. „Sa Ajlom?“

Luelin klima glavom. Njegova supruga, ta žudna žena, osmehuje mu se. Njeno lice, njene oči, njene šake, čak i njene obrve, lučne i tamne, i oni su žudni. U poneke trenutke – ovo je jedan od njih – ustanovi da je ta Moragina osobina njemu neizdrživa. Trebalo bi da povuče roletne da odlete gore, da pusti junsko sunce unutra, da vidi nebo kroz prozorsko okno, umirujuće i čvrste crvene cigle stambene zgrade na drugoj strani ulice.

„Ne. Juče mi je rekla da ima slobodan dan. Planirala je u pešačenje po prirodi. Sa Flore. Zašto pitaš? Jesi li je video ti?“ Moragina usta krive se u stranu, osmehuju se.

Luelin blago crveni. Stavlja ruke u džepove. Odmahuje glavom. Okreće se na drugu stranu. „A ko je bio ovde?“ Pokazuje glavom ka stolu. Ka mrvicama.

„Niko“, kaže ona. „Samo usamljena ja.“ I pruža se da bi ga ponovo poljubila.

„Čekaj“, kaže on položivši prst na njene usne, a onda prolazi pored nje, ka maloj kuhinjskoj niši. Vraća se samo s jednom čašom i puni je džinom do vrha. Priljubljuje čašu na trenutak uz njen stomak. Malčice džina se prosipa i curi, u dva tamna potočića, niz njenu suknju: „Zdravica. Njemu, ko god bio.“

Morag uzima čašu iz Luelinove ruke, podiže je, otpija mali gutljaj. „Ili *njoj*, koja god bila.“

Krajnje čudno. Nijednom, sve do ove sekunde, nije uzela u obzir mogućnost da će roditi devojčicu. „Ili *njoj*“, ponavlja on. Proučava suprugino lice, a onda, više iz navike nego iz bilo kojeg drugog razloga, prelazi jednim prstom niz njen stomak i

vraća ga navije uz unutrašnji luk njenog bedra. Morag ispušta onaj zvuk, tih, čulan. Vraća mu piće i kreće da raskopčava bluzu. Prošle nedelje ne bi čekao. Prošle nedelje bi je povalio na česterfild i zadigao joj suknju. Sad je oprezan. Skida joj bluzu i polako dreši uzicu njenog kombinezona. Zuri joj u grudi. Žena mu se kune da su joj već otežale. Gleda joj oba pegava ramena, pa klizi šakom po njenoj ključnjači i palcem joj pritiska grudnu kost.

„Požuri“, izgovara Morag i vuče ga dole na pod.

On leže kraj nje, nalakćen, i samo gleda. Neće joj dati da ga požuruje. Luelin to ne da.

Osam i petnaest uveče

Neki pijanac naleće joj na lakat upravo u trenutku kad je pri-nela čašu ustima. Ova žena (Moragina sestra, Ajlina sestra) jeste Džordžina, najstarija, i pije kanadski suvi svetli đumbirov ejl s dodatim gutljajčićem ražanog viskija. Pije kradom – u *Medli kortu* ne služe alkohol* – i trenutno sama. Sad je sva ispolivana po bradi, po prednjici haljine, cipelama. Pronalazi svoju maramicu i okreće se, spremna da tu pijanu sirovinu prostreli jednim od svojih zlobnih pogleda, ali on je otišao. Vidi se njegov smeđi sako koji upravo nestaje u gomili ljudi na podijumu za igru. Osmehuje joj se od uva do uva, rumeno lice mu je nepokajničko.

Džordžina nije istinski sama; sala za igranke je puna. A sada, u potrazi za daškom svežeg vazduha, deli trotoar s bučnom masom koja je nagrnula na ulicu sa istim ciljem. Ali večerašnja

* Iako je zakon o prohibiciji u Britanskoj Kolumbiji ukinut 1921, još godinama posle toga postojali su vrlo strogi propisi o alkoholu i policijske racije bile su česte. Kafane i barovi koji su točili alkohol bez dozvole ili u neadekvatnim uslovima završavali su zatvoreni, vlasnici kažnjeni, a alkohol pronađen u njima prolivao se po ulici. (Prim. prev.)

rulja izaziva u njoj osećaj da je sama, i stara. Podijum je pun, uglavnom razobadanih glupaka mlađih od nje. I sve je previše glasno; ima utisak da je potopljena u buku, čaj koji je postao gorak od tanina. Hladan. Unutra njen muž Viktor sedi za okruglim muškim stolom u jednom zadimljenom uglu. Sigurno upravo prospira pamet o Ircima, kineskim radnicima, katolicima, uključenu ženu u politiku, gresima liberalskog premijera. Ili se, ukoliko je manje naduren nego što je bio nešto ranije, nada da će uloviti jedno dvojicu u još neka kljusa investiranja u nekretnine. Njene sestre – Ajla, Morag, Harijet Džin – po običaju kasne. Džordžina mrzi što stoji tu sama, ali bolje je i da stoji tu sama nego da sedi s Viktorom i njegovim pajtašima. A mnogo bolje nego da sedi kod kuće sama subotom uveče, sa svojih dvadeset šest godina i bez dece, da stari i gleda kako svet prolazi mimo nje dok su sve ostale, mlađe devojke izašle radi flertovanja.

„Izvini, izvini, izvini, Džordži.“ To se nije onaj pijani vratio da se izvini, to je Morag. A tu je i Luelin. Po zajapurenosti sestrinog lica jasno joj je da je gotovo u istom stanju kao i onaj prostak, koji sad sigurno divlja na podijumu kao neki gibbon iz zoološkog vrta u Stenlijevom parku. (Jadna ona mlada žena koja bude završila s tom budalom.) Džordžina se okreće i premerava Luelina. Luelin dobro podnosi piće; Morag ga, nasuprot njoj, ne podnosi.

„Jesu li svi došli? Gde je Ajla?“ Morag izviruje ka vratima, a vrhovi prstiju su joj, što Džordžina zapaža donekle s gađenjem, zadenuti u pojas Luelinovih pantalona.

„Nisam videla ni Ajlu ni Harijet...“ Džordžina zastaje. Morag se usporeno saginje ka Džordžininim grudima, načisto mokrim od đumbirovog ejla s viskijem. Jednim jedinim prstom položenim na njeno čelo, Džordžina, podjednako usporeno, gura sestru od sebe.

„Samo sam htela da omirišem. Desila ti se nezgoda?“, smeje se Morag.

„To mi je napravila jedna od onih budala što tamo igraju.“

„Grehota za, ovaj... đumbirov ejl“, izgovara Luelin osmejući se. „Pokaži mi koji je, pa da ga ja udesim u tvoje ime.“

„Da, zato ga i voliš, je li tako, Morag? Našla si sebi viteza krstaša za uzvišene ciljeve.“ Džordžina načas gleda u Morag, ali njena sestra pilji naviše u Luelina. „Ne postoji ništa finije od dlaka u njegovom nosu, jelda?“ Okreće se na drugu stranu; zaljubljene ptičice je ne slušaju. „Ah, nađite sebi neku sobu“, dodaje i polazi opet u dvoranu.

Dosada. Kako se samo potuljeno došunjala u njene grudi i ujednačila joj otkucaje srca! Zbog nje joj je život postao nezanimljiv i pun razočaranja, kao Viktor. Njen muž: probušena guma bicikla na jutro planirane ekskurzije, prazna tegla od džema. Nekada ju je opčinjavao taj naočiti muškarac sa svojim odlikovanjima iz rata i jednom rukom. Sve je to nekako bilo strahovito junačno. I sažaljevala ga je; eto sramne istine o tome. Sada, posle dve godine braka, nepojmljivo joj je kako je to bilo moguće. No što se tiče kajanja: Džordžina Dan neće se njime baviti. Beskorisno je, uverena je u to, da se podaje tom osećanju. Ispija naskap preostalo piće iz svoje čaše. Tražiće od Luelina da joj uzme još jedno. Očeva pljoska u njenoj tašni već je prazna. Luelin će sigurno imati nešto u svojoj pljosci.

Pola devet uveče

Proklete cipele koje ima na nogama nisu prikladne za trčanje. Ova devojka što hita kroz večernji sumrak u cipelama koje su suprotnost njenoj duši jeste najmlađa sestra – Harijet Džin, mada je sada najčešće samo Harijet. Posle zakasnelog, hladnog proleća vreme se potpuno preokrenulo, pa je noćni vazduh topao. Bogu hvala, razmišlja ona, što nisam obukla kaput. Pre nego što će skrenuti u uličicu, usporava korak kako bi povratila dah. Ne prestaje da se osmehuje. Sve, *sve*, želi da poviče devetnaestogodišnja Harijet Džin, sve je divno.

Kraj sporednih vrata obazire se oko sebe – sve tri sestre su je učile da to radi – proveravajući je li teren čist pre nego što će pokucati. Harijet kasni; Džordžina će biti ljuta. Ali za to treba kriviti njihovu majku Ami. Harijet Džin je još malo pa dovoljno odrasla da zna da je prevelika da smatra majku odgovornom za sve što njoj u životu ide naopako. Još godinu-dve i izlećiće se od svega toga. Ali trenutno, kad neizdrživa potreba za laudanumom nadjača Ami – dođavola i ta njena tinktura opijuma – Harijet i dalje ima punu teglu detinjastih ogorčenja kojom voli da se razmahuje. Prvo: da je Ajla večeras sedela kod kuće, i Harijet bi došla ranije. Drugo: da je Ajla sedela kod kuće, ne bi morala Harijet sat vremena da češka Ami po leđima bambusovom čašalicom iz Kineske četvrti i da joj čita naglas *Rožev rečnik sinonima* koji stoji kraj kreveta. (To sa sobom nosi i određenu kompenzaciju, mada je Harijet, bar zasad, nedovoljno ceni: vokabular joj se uvećao za reč-dve dok je večeras nežno pevušila uspavanku sačinjenu od sinonima, a njihova majka, preumorna za svoje uobičajene didaktičke komentare, tonula u san.) I tri: dakle, tri je jednostavno... tri.

Ali Harijet je sad tu, je li tako, kasni, ali je na vratima, uzbuđena, zadihana i spremna da nešto popije. *Kafana Svetog Pita*, tako njene sestre zovu taj tajni lokal na Vest endu. Po Pitu Smitu – bivšem vojniku anđeoske blagosti, sa tako spokojnim očima da potpuno potiru njegov posleratni jed. Pit služi džin i ražani viski, kao i grozno ali jako domaće vino. I to ne svakom; Harijet se oseća mnogo važno, detinjasto važno, zbog toga što je jedna od malobrojnih odabranih u Pitovom ilegalnom lokalu. Cima haljinu naniže. Zadeva kratko podsečenu kosu za uši. Čeka da joj neko otvori i uvede je. Otvara Pol, naravno, kom se vide jedno oko i nos iza vrata koja je odškrinuo. Zamorni matori udvarač pravi se da je ne prepozna je i ponovo zatvara vrata. Ona škilji niz uličicu; neko piša uz ogradu kuće preko puta. Ponovo kuca, jače, i pripija usta uz vrata. „Pusti me da uđem. Kasnim. Ubiće me Džordžina.“ Ili će ubiti tebe, pomišlja.

Prolazi jedan beskrajn minut; najzad Pol ponovo otvara vrata, puštajući napolje toplu svetlost i graju za koju ona zamišlja da su veseli zvuci njenih sestara i njihovih prijatelja unutra. On zahteva uobičajenu naplatu: poljubac. Harijet uzdiše. Mnogo bi volela da Polu ta igra dosadi kao što je dosadila njoj, koliko god da je to slabo verovatno.

„Premator si ti za mene, Pole“, kaže. Ali ulazak vredi te cene – poljupca – pa makar i samo da bi se sklonila iz ove sve mračnije uličice.

Pol glumi da je povređen. „A ti, mladi ljudski stvore, ti si okrutna.“

Harijet je mlada. Premlada za kafanu kao što je *Kafana Svetog Pita*? Niko, a pogotovu ne Sveti Pol (kako vratar zahteva od devojaka da ga zovu*), ne broji godine. Što mlađa, to bolja, po Polovom mišljenju. Pušta Harijet unutra, ali preprečuje joj put. Očešavši ga obrazom po obrazu, ona se provlači ispod njegove ruke u dnevnu prostoriju. A tamo, pušeći i pijujući na Pitovim tapaciranim česterfildima i divanima, sedi deset-dvanaest ne baš toliko svetih ljudi koje Harijet nikada u životu nije videla. Zaviruje u kuhinju. U njoj nema nikog izuzev Pitovog starog psa Buča, koji s nadom gleda u nju. Odjednom joj više ništa tu ne deluje baš toliko lepo. Pol joj se ceri.

„Gde je Džordžina?“, naredbodavno pita ona, ljuta kao četvorogodišnjakinja.

„Ubij me ako znam“, odgovara on. „U *Medli kortu*?“ I na to matori bezočnik izvodi nekoliko koraka koji bi mogli biti koraci fokstrola. U najboljem slučaju drugorazrednih.

Nebo je namrgođeno; namrgođena je i Harijet. Vreme sluti na kišu. Možda će joj ipak biti potrebna kabanica. Lepo raspoloženje je šmugnulo nekud kao ulična mačka koju je neko – ne

* Prema *Saint Peter* i *Saint Paul* – Sveti Petar i Sveti Pavle. (Prim. prev.)

ona, bar ne namerno, u svakom slučaju – šutnuo. Džordžina je rekla da će svi biti kod *Svetog Pita*. U to je sigurna. Okleva na ulici, preplavljena osećanjem koje je previše složeno da bi ga trenutno razumela; samo razabira da joj se ono ne dopada. Gromoglasno je, poput roja pčela, bezoblično, uznemirujuće. A tu je i ta čežnja, zbog koje je sva kao na iglama. Svest da ona i njena majka možda pate na slične načine iritira je preko svake mere; koja devetnaestogodišnjakinja želi da bude makar i površno upoznata sa simptomima, ili uzrocima, majčinih jada?

Besno korača dalje, ka kući, Helmkenovom ulicom; tiša je i od Dejvijeve i od Nelsonove, a u ovo doba noći više nego verovatno je i bezbednija. Harijet u prolazu ne susreće nikoga. Samo jednu mačku na prozorskoj okapnici, obasjanu uličnom svetiljkom. Mačka je premerava s takvom neprikrivenom sumnjom da Harijet prosto mora da se nasmeje. A ovde, u Berardovoj, odlučuje: poći će u *Medli kort*. Zašto da ne? Džordžina, Ajla i Morag možda su tamo, a ako i nisu, naći će načina da uđe sama. Dovoljno je odrasla. Igraće sa svakim ko joj pruži ruku, čak i u tim mrskim nasleđenim cipelama. Pre nego što će stići do Dejvijeve ulice, uzbuđenje joj je već ponovo doskakutalo u srce. Promenljiva, tako je naziva majka. Pa šta s tim? Promena raspoloženja nikome ne može da naškodi, zar ne?

Pred *Medli kortom* prikačila se grupi drugih, nepoznatih, te biva puštena u salu, nema Pola kom bi morala da plati. Zastaje na rubu podijuma. Eno Džordžine, stoji naslonjena na stub s Fergalom Doertijem. Nije to prvi put da Harijet vidi Fergala zalepljenog za njenu najstariju sestru (ili obrnuto) i da pritom Džordžina izgleda srećno (njoj nesvojstveno). Džordžinin muž Viktor sedi za stolom, tamo desno. Harijet ga posmatra kako gleda naviše – kakav kmezavko – i ponovo se okreće ka svojoj uobičajenoj ekipi ulizica. Eno Morag i Luelina, stisnutih u ljubavničkom zagrljaju na podijumu, gotovo da se ne pomeraju uprkos brzom tempu muzike. Ostali pokušavaju da ubodu one nove korake o kojima svi pričaju. Harijet ne bi smela da

se smeje; podjednako je kriva za iste neprilične okrete. Preleće gomilu pogledom, u potrazi za Ajlom. Od njene sestre ni traga ni glasa. Ali tamo je, o bože, Ajlina drugarica Flore Rozema.

Džordžina sve vreme zuri u pod, u Fergalova stopala, u sopstvena stopala, a on joj za to vreme priča o bratovljevoj selidbi u Sijetl. Ima nečeg uznemirujućeg u tome što on govori, nečeg što joj se zariva u srce, slutnje gubitka. Sad diže pogled, kao da joj je neko zviznuo, i eno Harijet Džin, samo što je ušla na vrata, razbarušena je, zajapurena, bez kaputa, sa onim izrazom koji joj lice vrlo često poprimi – mešavinom zbunjenosti i istovremeno uzbuđenja i ljutnje. Džordžina odabira da joj ne mahne. Harijet će ih ionako vrlo brzo uvrebat. Pokušava da vidi šta to ili koga Harijet tako napeto posmatra. Ah, na drugom kraju sale igra Ajlina drugarica Flore Rozema. Džordžini se iznova javlja onaj golicavi osećaj gađenja. Obara pogled i sluša i dalje, dopuštajući sebi da zaustavi pogled na Fergalovim rukama sada kad izražajno plove kroz vazduh, is crtavajući joj zavodljive slike džinovske pijace u Pajkovoju ulici u Sijetlu, pekara i mesara, inostranih brodova visokih jarbola u luci. Amerikanaca.

Jedan momak, onaj s kojim je Harijet igrala prošlog vikenda, ali mu nije upamtila ime, maše joj s podijuma. Harijet sleže ramenima, ne odvajajući oči od Flore, i priseća se kako je Džordžina uvek opominje da bi glavna misija moralo da joj bude pronalaženje mladoženje: *klasične pantalone i prsluci*, *klasične pantalone i prsluci*. Flore kreće kroz prostoriju izmičući se u stranu, ali ovde-onde je poneki muškarac uvuče u igru i zavrti, pa završi katapultirana s podijuma, bez partnera. Harijet je posmatra kako se propinje na prste da bi poljubila Džordžinu u oba obraza. Fergal spušta šaku na Džordžinino rame dok se saginje pored nje da bi i sam poljubio Flore. *Rožeov*

rečnik sinonima ima više od jedne reči za Flore, ali njoj večeras najbolje pristaje *kosmopolita*. Harijet žurno polazi ka njima.

„Konačno“, izgovara Džordžina, „eto i tebe.“

„Eto me.“ Harijet rizikuje da načas pogleda u Flore – i od nje bi volela poljubac – a potom se mršti na sestru. „Rekla si da ćete biti kod *Svetog Pita*.“

„Ne, rekla sam da ćemo biti ovde.“

Ta misao nailazi Harijet preko volje, i beskrajno je nervira, ali reč za Džordžinu i njen dugački vrat jeste *kraljevski*. Ali isto tako i *oholi*. A tu je i reč *staromodni*; vidi je samo s tom kosom, i dalje našušurenom češljicama i ukosnicama, izgleda kao neka žena iz prošlog veka. Kao njihova majka, zapravo. Harijet se osmehuje Fergalu. On ima modrocru bradu, naočit je i tamnoput, i neporecivo spada u *klasične pantalone i prsluk*. „Gde je Viktor?“, pita ona i mršti se kao da neko drugi ima vlast nad njenim nepromišljenim jezikom. (Harijet se još rve sa svojim detinjastim sklonostima; griža savesti će joj dokaskati na svom malom poniju tek kasnije, možda tek kad bude padala u san, sutra, u sitne sate pred jutro.)

Džordžina strelja Harijet pogledom, ali pokazuje glavom u Viktorovom pravcu. „Eno ga tamo. Drži svoju propoved. Sanja o dobrim starim vremenima kad smo znale gde nam je mesto. Kad nismo mogle da glasamo. Niti da pijemo. Niti da pušimo.“ Džordžina diže svoju čašu. „Zar ne znaš da žene ne smeju da piju, Harijet?“

Fergal se smeje, pa pita Harijet i Flore šta bi mogao da im donese. „Dumbirov ejl svima?“, izgovara namigujući.

„Gde je, zaboga, Ajla?“, pita Džordžina Harijet.

„Nije došla kući na večeru. Jutros se posvađala sa Ami i izašla zalupivši vrata. Ne bih ni ja došla kući posle svega što su izgovorile.“

„Na primer?“

„Ah, znaš ti Ajlu i Ami.“

Džordžina se mršti i uzdiše. „Znam.“

Harijetin pogled opet leti ka Flore. Otkako su se poslednji put videle, odsekla je svoju debelu plavu pletenicu i kosa joj je sada ošišana u bob, kratko kao Harijetina. Flore joj se smeši. (Ah, kakvo je to toplo, tečno zadovoljstvo?) Harijet preusmerava oči ka podijumu i češlja prstima sopstvenu neposlušnu kosu.

Na poslu devojke samo o muškarcima pričaju. Sve bi joj sad rekle kako treba da bude zahvalna što joj se upravo približava onaj od prošle subote, onaj koji je maločas mahao. Gle samo tu dečačku rešenost; slika i prilika *klasičnih pantalona i prslukâ*.

Oseća da je neko hvata za ruku. „Hoćeš li da igraš sa mnom, Hari?“, kaže Flore.

Nedelja, 25. jun

U rane sate

Miris sveta posle provale oblaka – vlažan, plodan. Otkako su tu na zapadnoj obali, Harijet je sve vreme opijena njenom zemljastom raskvašenošću: kedrovi okupani i mirisni, njihova mahovinom obrasla stabla, natopljena kišom, zelena i sunderasta pod njenim prstima; izubijani cvet kestena pravi ružičasto-bele potoke duž ulica; kiša i opet kiša. A večeras je ona *zaista* opijena, pijana kao poslovična letva. Hodaju držeći se podruke – Morag, Flore, Harijet. Flore, u sredini, uporno hoće da zapevaju neku nemoguću dečju pesmu zajedno s njom, na holandskom.

„Bar refren.“ Flore jodluje misteriozne samoglasnike i suglasnike, a oni odleću, meke i nakaradne ptice, u noć. Harijet ih posmatra kako se uspinju, sve do meseca nalik papuči. Flore se zaustavlja, treska nogama. „Koncentrišite se“, zahteva.

Sad se Harijet tako smeje da se boji da će se upiškiti. Pušta Florinu ruku i hvata se za zamračeni izlog, ukrstivši noge.

„Ako moraš da šiškiš, otidi u uličicu. Tako rade muškarci.“ Flore se presamitila, frkće od smeha.

Da *šiški*. Frkće i Harijet, pa stiska noge još jače.

Pristiže ih Džordžina, koja je išla iza njih. „Pssst. Dva je ujutru.“ Saopštava Harijet da je trebalo da se posluži toaletima u sali, i to je tačno, trebalo je. Da je makar donekle smotrena i organizovana kao Džordžina, uradila bi to. Ali Harijet nije takva.

Nemoguće je da je dva noću. U najgorem slučaju tek je prošla ponoć. „Ah, Džordži! Hajde.“ Harijet pruža ruku ka sestri.

Džordžina odbija Harijet pokretom šake i nastavlja da hoda. „Trotoar nije dovoljno širok za četvoro“, kaže.

„Kisela kao jabuka u proleće.“ To je izgovorila Morag, tobož šapatom.

Harijet zna kako će ovo dalje teći: Džordžina neće zagristi mamac. Samo će podići ruku da zaškilji u ručni sat koji nosi – ručni sat njihovog brata Rodija – pa će onda reći, umorno, večno mučenica – (da li postoji reč *mučenicački*?) – *Čula sam te*, a Morag će se pljesnuti šakom po ustima glumeći iznenađenje.

Tačno to se i dešava.

Kajanje: ta reč je bila večeras u rečniku. *Izvinjavanje*, *griža savesti*, *skrušenost*. Harijet ne pamti da se Morag ikome ikada i zbog čega izvinila. Pita se da li i sama uopšte ume iskreno da se kaje. Možda sklonost pokajanju (pokajanosti?) nije nasledna u njihovoj porodici. Džordžina se izvesno nije proslavila tom osobinom. A ni Ami. Možda je to neka mana svih Mekenzija.

Mana ili ne, ta misao ne uznemirava Harijet predugo. Ponovo se hvata podruku sa Flore, pa se daju u novi pokušaj da usklade korake.

Gledaj dole. Leva, desna, leva, desna. Sad su uhvatile ritam.

Čak i gledanje u Florina stopala izaziva bol u Harijetinom grlu. Proplice ruku oko nje, spušta šaku nisko na njen struk. Isuviše je nacvrcana da bi je sputavale one obične inhibicije zbog kojih bi joj se ta šaka zadržala u višem položaju, ponašala se manje radoznavno, pristojnije. Kasnije, na nemilosrdnoj svetlosti dana, možda će uloviti sebe, a možda i neće, kako

razmišlja o reči *nepromišljen*. Možda će se zapitati, a možda i neće, da li se ta reč piše sa slovom w.*

Sada je i Morag obgrlila Flore jednom rukom oko struka. Pod brzim oblacima one su tri pijana mornara koja u stopu prate Džordžinu, svog strogog ali takođe pijanog kapetana.

Morag želi da zna kuda su to Flore i Ajla išle u pešačenje.

„Kada? Danas? Danas se nisam videla sa Ajlom.“

„O? Rekla je da idete nekud da pešačite.“

Flore vrti glavom. Pita Morag zašto je Luelin sinoć otišao tako naglo i tako rano.

„Policijski poslovi“, odgovara Morag, sva ponosna, i na trenutak ispada iz takta.

„Ma nemojte kaz'ti! Važni policijski poslovi tvog važnog muža policajca“, kaže Harijet, pošto je Morag tako uobražena. Dovikuje Džordžini: „Kuda ode Viktor, Džordži? Da nauče još neke seljake na tanak led?“ Ova najmlađa sestra i dalje čačka mečku. Vidi kako Džordžina razdraženo vrti šakama, ali usporava. Harijet gleda naviše. Mesec je ponovo izašao iza oblaka koji se hitro kreću, zlatni srp na plavocrnom nebu. Na trenutak, pod njegovom lepotom, oseća se nezahvalno i zlobno. Evo konačno pokajivosti (pokajanja?). Ali u trajanju od svega jedne sekunde.

Neko vreme hodaju naporedo ćutke, obuzdane, Flore tiho pevuši, Harijet ključa na umnogome sličan način. *Klasične pantalone i prsluci. Klasične pantalone i prsluci*. Pa i nije baš toliko teško naći sebi muža. *Klasične pantalone. Prsluci. Kravate*. Sada broji blokove do Holi lodža, Moragine i Luelinove stambene zgrade, i još pet ili više blokova do Silvija korta, zgrade u kojoj stanuje Flore. Džordžina sigurno neće dozvoliti Harijet da isprati Flore do same kuće.

„Harijet, šljepi Ajlu u moje ime, molim te, zato što je bila takva kvariigra“, kaže Morag dok se rastaju. „I reci joj da svrati

* Na engl. *reckless*; reč bi se isto izgovarala i kad bi se pisala kao *wreckless*. (Prim. prev.)

sutra. Hoću reći, danas.“ Smeje se. Vuče Flore za ruku, spremna da pređe preko ulice.

Ali Flore se izvija unatrag prema Harijet. Hvala na onoj igri, to govori.

I najzad ono čemu se Harijet nadala – poljubac.

„Hajde, Harijet“, kaže Džordžina. „Umorna sam. Hoću da stignem kući.“ Pruža ruku ka sestri, ali je uz uzdah spušta pošto ruka ostaje neprihvaćena.

Posmatra kako Harijet posmatra Flore. Holanđankina plavokosa glava iščezava udaljujući se Dejvijevom ulicom. Harijet je nepomična i budna kao životinja, jednu šaku drži na obrazu. Kakva je čudna pojava njena mlađa sestra. Tako visoka i čoška-sta. Džordžina iznenadno oseća da je besna na nju. Zbog čega? Zato što je puna mladosti? Bezbrizna? Svesna je – treba joj svega časak umovanja da to shvati – da je uzrok njenoj ljutnji nešto drugo. Ne Harijet Džin. Čak ni Flore. „Previše je pametna za sopstveno dobro, po mom skromnom mišljenju“, svejedno izgovara. Harijet se okreće ka njoj, blago neusredsređenih očiju, a osmeh na njenom licu tupav je da tupaviji ne može biti.

Harijet stoji na trotoaru i posmatra Džordžinu kako odlazi. „Previše pametna za sopstveno dobro, po mom skromnom mišljenju“, kazala je Džordžina. Rekla je kako smatra da Flore nije samo *boljševik*; ona je, još gore, *safistkinja*. Kad je Džordžina to izgovorila, Harijet ju je tek napola slušala. Računala je koliki su joj tačno deo usta dotakle Florine usne kad ju je poljubila. Definitivno joj nije dotakla samo obraz. Već i usta. Možda polovinu usta? Najmanje polovinu. „Slatka je“, rekla je Harijet Džordžini. „Šta se ti razumeš u slatkoću?“, odvrtila je Džordžina, pa otvorila tašnu i izvadila šešir – Ajlin kloš boje lavande. Ugurala ga je u Harijetine ruke, načas i njih i šešir stegla

prejako, ispitujući sestri lice sve dok Harijet nije oborila pogled. „Pozajmila sam ga od Ajle“, kazala je Džordžina. „Vrati joj ga ti, hoćeš li?“ Harijet je klimnula glavom. „Šta je safistkinja?“, upitala je. Džordžina se, odlazeći, nije osvrnula. „Safistkinja je žena kojoj se sviđaju žene“, rekla je. „Žene se sviđaju svima nama“, doviknula je Harijet za njom, „zar ne?“ Na to je usledio Džordžinin staloženi odgovor: „Umesto muškaraca.“

Harijet sada diže pogled ka kući. U njihovom stanu svetla su ugašena. Ami i Ajla sigurno spavaju. Ljuti je, samo malčice, to što se niko nije setio da joj ostavi upaljeno neko svetlo. Dodiruje se po usnama, pa ponovo po obrazu, tamo gde je na trenutak počinula Florina šaka. *Safistkinja*. Pod grudima joj se burka talas nemira. Uz grlo joj se penje mučnina, te povraća u Ajlin šešir. Briše usta obodom kloša, a onda opruža ruku da bi udaljila to razgnjecavljeno čudo od sebe, zapanjena njegovom težinom. Zatim diže poklopac susedove kante za đubre i ubacuje šešir u nju.

Četiri izjutra

Sinoć ga je, sedeći na podu, naslonjena uz česterfild i pijući džin pravo iz flaše, supruga nazvala svojim prekaljenim mornarom. „Nisam ja dovoljno star da budem prekaljeni mornar“, rekao je Luelin. „Prekaljeni mornar je neki matorac. Od četrdeset i kusur godina.“ Morag se nasmejala. „Dovoljne su i dvadeset četiri godine da budeš prekaljeni mornar“, kazala je ona, „narocito kad kreneš da mi pričaš kako umeš samo po mirisu da razlikuješ Tihi od Atlantskog okeana.“ „Pa i umem“, rekao je on, a ona je ponovo ciknula od smeha. Nikad neće biti u prilici da joj to i dokaže, ali ako bi ga božja ruka uzela i spustila na moreuz Džordžija, čak i negde dalje, gore kod Sointule, on bi žmureći znao da je na zapadu. Ne na istoku, ne na Atlantskom okeanu, gde je proveo pola godine kod svog ujaka Klajda. „Eh“,

rekla je Morag pridižući se četvoronoške i nesigurno ustajući, „ocean je ocean i slana voda je slana voda, i nikad me nećeš ubediti da nije tako.“

Sada se Luelin naslanja leđima na kabinu brodića, motor *Kvinsolvera* bruji ravnomerno i umirujuće, noćna stud još je na njima. Valjalo bi da uđe u kabinu, gde je toplije, gde Abraham i Verdžil zajedno piju. Ali ovde napolju dodir vetra je za njega opojan kao ženska ruka pozadi na vratu. Po glavi mu se vrti melodija one sinoćne igre i još mu je u nozdrvama miris rane večeri sa Morag. Plima je smenila oseku; putuju s njom, natrag ka Stivstonu. Isporučili su robu; nema više nijednog sanduka sa alkoholom. Duboko udiše, puni pluća slanym vazduhom. Nekog običnog čoveka posramila bi ta radost koja njemu ispunjava grudi.

Neko vreme se brodić lagano kreće ka luci, izbegavajući vode Sjedinjenih Država, ali oseća se promena brzine. Za kormilom je Verdžil. Sigurno gori od želje da stigne kući, svojoj Elinor. Takav je bio Luelinov ujak Klajd – uvek nestrpljiv da se vrati supruzi. Osmehuje se pri pomisli na Felišu. Luelin je još imao dvadeset jednu godinu kad su ga poslali na istok, kod Klajda i njegove žene. U to doba, u proleće 1920, Luelin nije pio ni manje ni više nego danas, ali za antialkoholičare i prohibicioniste poput njegovih roditelja prestup je bio čak i gutljaj džina. Svako ko je imao dovoljno pameti – a Luelin je bio taj – mogao je naći načina da izvrda propise prohibicije. Ali čak i onog s pameću uhvatiće predstavnici zakona ukoliko ne pazi. Za njegove roditelje je već bilo dovoljno strašno što jedno dete njih dvoje, zagovornika umerenjaštva, pije. Pomisao da bi njihovo rođeno dete moglo u tome biti i uhvaćeno ispunjavala ih je jezom.

Premda je vreme ublažilo sramotu, bocne ona Luelina i sad s vremena na vreme, prisno znana kao što mu je znana sopstvena leva ruka. Prelako se povinovao njihovim zapovestima. Sad se ne bi izgovarao time, ali tad mu to jeste služilo

kao izgovor: bio je nezaposlen i zavisn od njih, navikao na njihov – na svoj – lagodan život. Majka mu je, po običaju, vest saopštila na prednjem tremu. Sigurno ju je njegov otac poučio šta tačno da kaže. Možda je čak kradom vrebao u salonu i prisluškiavao kroz otvoren prozor kako bi proverio da li je precizno ponovila njegove reči. Već su mu bili kupili kartu za voz; krenuće u utorak ujutru, što je za dva dana. Klajd će ga sačekati u Halifaksu. Luelin je spustio stopala da bi zaustavio ljuljašku na tremu: „Ali ja imam devojk“, rekao je. Majka se nasmejala, verovatno mlakosti njegove pobune. Ustala je i zagledala se odozgo u njega. „Devojka će morati da sačeka“, kazala je. „Ko ti je ta?“, upitala je, sa tek uzgrednom polura-doznalošću. „Neka koju znamo?“

Morag Mekenzi nisu mogli poznavati. Urnebesno bi bilo čak i zamišljati da bi je mogli znati, ili da bi se ona kretala u društvenim krugovima njegovih roditelja, kao što bi u njima trebalo da se kreće svaka devojka prikladna za Luelina. A čekanje? Morag nije delovala kao devojka koja bi nekoga čekala. Bila je nesvakidašnje lepa, s dobrim okom za valjanog partnera u igri, a to oko se, bogu hvala, na kraju zaustavilo na njemu.

Dok brodić brundajući putuje ka kući, Luelin navlači kapu na uši. Od svih prestupa i prekršaja za koje su ga roditelji optuživali, samo je jedan, po njegovom mišljenju, bio istinski neoprostiv: priznao im je da Morag radi u *Lekiju*. Od izraza gađenja na očevom licu preokrenuo mu se želudac. „U *Dž. Lekiju i kompaniji*? Kod onih proizvođača cipela?“, upitao je otac uz onaj svoj sitan, nipodaštavajući smeh. Otac je igrao golf s Džonom Lekijem. Majka je igrala bridž s Lekijevom sestrom. Luelin se nije iz inata oženio Morag iste godine kad se vratio na zapad, ali pružalo mu je određenu satisfakciju to što su njegovi roditelji mislili da je posredi bio inat. Da li im je neblagovremeno javljeno za skromno venčanje u zgradi suda ili su naprosto odabrali da mu ne prisustvuju, to je i dan-danas donekle predmet rasprave.

Njegovi roditelji, razmišlja on, po svoj prilici su i dalje podjednako tvrdoglavo naivni kao što su bili i kad su ga poslali od kuće. „Ujak će te dovesti u red“, rekla je majka. Otac se nasmejao, ne gledajući u njega, i progovorio kao da ne stoje u istoj sobi. „U red? Uteraće Klajd njemu pamet u tu tupavu glavu.“ Ali sigurno su roditelji pamtili nekog čoveka drugačijeg karaktera, pošto je ujka Klajd – majčin najmlađi brat, koji se preselio iz Ontarija na istok kad su se svi preostali iz porodice preselili na zapad – i sam imao svoje probleme s pićem. A pogotovu njegovu suprugu sigurno nikad nisu bili sreli. Klajd se oženio ženom iz Lanenburga, izvesnom Felišom Vajnot, a ona i njena braća – Bendžon, Kejleb i Džozef – bili su krijumčari alkohola.

Sada se umalo nije naglas nasmejao pri sećanju na Felišine lake prste, koji su mu ovlašno poduhvatili bradu: „Šarmantno govoriš, a gle samo ovu zdravu, lepu njuščicu! Te oči! Te trepavice!“, rekla je, a za to vreme su se njena braća i Klajd smejali. Luelin je pocrveneo, protrljao se po donjoj vilici i nasmejao se zajedno s njima, ne znajući da li Felišin osmeh izražava naklonost ili je izazov. „Upotrebi sve to“, kazala je. „Tako slatka igračkica kao što si ti valjda će biti sposobna da ubedi dlanove da pristanu na podmazivanje“, i na to mu je okrenula leđa.

Umeo je to, i radio je to. Na istoku je bilo mnogo ljudi koji su imali baš takav dlan. A ako bi se našao neki policajac, carinik ili dušebrižnik koji neće da učestvuje u toj igri, ili pak traži više nego što mu po pravu pripada, nije bilo u čitavom gradu tog krijumčarskog brodića koji ne bi uspeo da ostavi traljave policijske brodiće za sobom. U to doba ne.

Svega koji dan po dolasku u Lanenburg, Luelin je već bio u poslu sa ujakom i Vajnotima i teglio piće pod istočnim zvezdama, od Sen Pjera i Mikelona pa natrag u Novu Škotsku ili dole duž atlantske obale. Luelin gleda naviše, u zapadne zvezde, koje gasnu sada kad zraci zore mile naviše da bi obojili kopno rumenilom. Ovde na zapadnoj obali ne vlada oskudica u kapetanima koji traže posadu spremnu da zaplovi talasima noću i pomogne

pri isporuci u zamenu za flašu pića i nešto gotovine. U Kanadi je svršena čitava ta zavrzlama s prohibicijom. Ali Amerikanci se još znoje pod sopstvenim zakonima o prohibiciji, pa sa druge strane granice vlada besna potražnja za alkoholom.

Još otad propada u zemlju od stida zbog straha koji je osetio te prve noći na okeanu sa ujakom. Nikada pre nije plovio po moru, ali zašto bi, razmišljao je, Klajd i Vajnoti morali to da znaju? Kad se popeo na palubu, uzbuđen, nebo je bilo osvetljeno onako kako je zamišljao da je osvetljen Njujork, sa zvezdama nalik na milione uličnih svetiljki. No čim su se udaljili od obale, okean je postao crn, njegove strašne dubine bezdane, horizont se više nije razaznavao.

Putovali su upravo ka Francuskim ostrvima, Sen Pjeru i Mikelonu, gde se, kako su mu rekli, niko na palubi neće obraćati drugima po pravom imenu. Muškarci su bili bezbrižni i razmetljivi i pili su šampanjac iz iste flaše. Mučnina koju je Luelin već osećao usled morske bolesti udvostručila se kad je naišla magla, gusta i kisela kao zgrušano mleko. Klajd je rekao da će vrlo brzo proći; mučnina ili magla, nije kazao šta. Ali tad su se prepustili moru, isključili motor. Brodić se uspinjao i ponirao kao plutani zapušač na džinovskim, tihim, nevidljivim talasima. Luelin nije video ostale, iako nisu mogli biti udaljeni od njega više od metar i nešto. Neko vreme, te noći, muškarci su razgovarali, pripovedali žutokljunom mornaru pomalo jezive priče o stvorenjima iz dubine, a onda im je magla napunila grlo i ukrala glas, pa su uplovili u tišinu. Bio je mokar od glave do pete, kao da je jutarnja rosa poludela. Jedino je po mirisu cigareta znao je da nije sam na tom brodiću usred pustoši, mada ni jedan jedini put nije video sev šibice. Jednom kad nije uspeo da ulovi čak ni miris dima, pozvao je, vrlo tiho, svog ujaka. Niko mu se nije odazvao, a on je u tišini začuo strahotnu opomenu propovednika iz svog detinjstva o večnom prokletstvu. Pripio se leđima uz ogradu, bojeći se da ustane, bojeći se da će pasti preko u tamni okean, neopažen, tiho kao kad čovek stupa u grob.